

Błażej Gierczyk, Jacek Soboń

NOWE STANOWISKA CHRONIONYCH, ZAGROŻONYCH I RZADKO SPOTYKANYCH GATUNKÓW ROŚLIN NACZYNIOWYCH W POLSCE

New localities of protected, endangered and rare vascular plants species in Poland

Abstract

The article presents a list of 40 new localities of 28 protected in Poland, endangered or rare (regionally or on whole country's area) vascular plant species. Among them the most interesting are *Adenophora lillifolia*, *Veratrum nigrum*, *Rosa gallica*, *Chamaecytisus albus* and *Carex buxbaumii*.

KEY WORDS: protect species, rare and endangered species, vascular plants

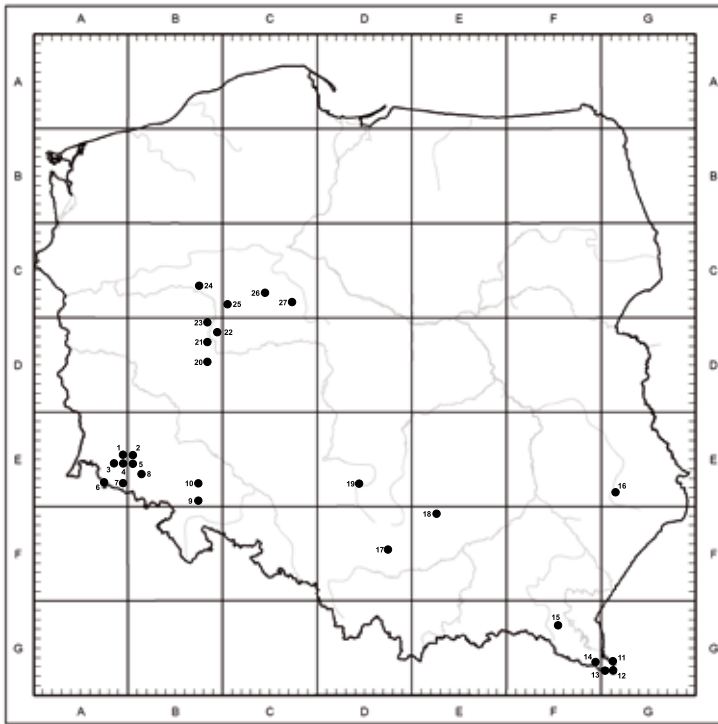
Wstęp

Stan poznania flory naczyniowej w Polsce jest silnie zróżnicowany. Oprócz obszarów zbadanych szczegółowo, istnieją i takie, z których dane florystyczne są jedynie fragmentaryczne. Jednak nawet na terenach starannie zbadanych znaleźć można stanowiska roślin, które na danym obszarze nie były jeszcze odnotowane. Niniejszy artykuł jest efektem obserwacji florystycznych prowadzonych w latach 2004-2008 w różnych częściach Polski. Celem jest prezentacja stanowisk wybranych gatunków roślin. Przyjęto następujące kryteria doboru stanowisk gatunków:

- nowe stanowiska gatunków chronionych;
- nowe stanowiska gatunków ujętych na Czerwonych Listach;
- stanowiska gatunków rzadkich, nie notowanych wcześniej na danym obszarze.

Rozmieszczenie omawianych stanowisk na terenie kraju przedstawiono na rycinie 1.

Nazwy roślin przyjęto według Mirka et al. (2002), kategorie zagrożenia według Zarzyckiego i Szeląga (2006), gatunki chronione (CH) podano zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z 2004 r.

Ryc. 1. Rozmieszczenie omawianych stanowisk na terenie Polski: *Adenophora liliifolia* (16); *Angelica archangelica* ssp. *litoralis* (5); *Asperula tinctoria* (26); *Carex buxbaumii* (27); *C. ornithopoda* (19); *C. transylvanica* (12); *Centaurea diffusa* (9); *Chamaecitissus albus* (18); *Drosera rotundifolia* (3); *Equisetum telmateia* (4); *Helleborus viridis* (5); *Limosella aquatica* (11); *Myosurus minimus* (2, 20); *Orobanche alba* (13, 14, 15); *O. elatior* (17); *O. flava* (13); *Pedicularis sylvatica* (6); *Rosa gallica* (10, 18); *R. multiflora* (23); *R. tomentosa* (8); *R. villosa* (5, 24); *R. virginiana* (23); *Rubus allegeniensis* (7); *R. laciniatus* (4, 5, 22, 25); *Stellaria pallida* (23); *Teucrium scorodonia* (1, 25); *Trifolium incarnatum* (16); *Veratrum nigrum* (16).

Fig. 1. Distribution of the described localities in Poland: *Adenophora liliifolia* (16); *Angelica archangelica* ssp. *litoralis* (5); *Asperula tinctoria* (26); *Carex buxbaumii* (27); *C. ornithopoda* (19); *C. transylvanica* (12); *Centaurea diffusa* (9); *Chamaecitissus albus* (18); *Drosera rotundifolia* (3); *Equisetum telmateia* (4); *Helleborus viridis* (5); *Limosella aquatica* (11); *Myosurus minimus* (2, 20); *Orobanche alba* (13, 14, 15); *O. elatior* (17); *O. flava* (13); *Pedicularis sylvatica* (6); *Rosa gallica* (10, 18); *R. multiflora* (23); *R. tomentosa* (8); *R. villosa* (5, 24); *R. virginiana* (23); *Rubus allegeniensis* (7); *R. laciniatus* (4, 5, 22, 25); *Stellaria pallida* (23); *Teucrium scorodonia* (1, 25); *Trifolium incarnatum* (16); *Veratrum nigrum* (16).

Wykaz gatunków i stanowisk

***Adenophora liliifolia* (L.) Besser (dzwoniecznik wonny); E, CH**

Padół Zamojski, 1,5 km na SE od wsi Kąty II, koło przysiółka Wymysłówka (pow. zamojski, woj. lubelskie), ATPOL: GE-82. Kilka osobników dzwoniecznika rośnie w silnie zdegenerowanej świetlistej dąbrowie, na skraju pola uprawnego, *vid.* B. Gierczyk, 04.08.2007.

Notowany na około 100 stanowiskach, lecz na wielu z nich od lat nie potwierdzony, zagrożony wyginięciem ze względu na kurczenie się odpowiednich dla tego gatunku siedlisk (Piękoś-Mirkowa i Mirek 2006).

***Angelica archangelica* L. ssp. *litoralis* (Fr.) Thell. (dzięgiel litwor nadbrzeżny)**

Pogórze Kaczawskie, Bełczyna (pow. lwówecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: BE-50. Nad rowem melioracyjnym, na skraju wilgotnej łąki obserwowano kilka osobników tego gatunku, *leg.* J. Soboń, *det.* B. Gierczyk, 10.06.2006.

Gatunek nie podawany wcześniej z Gór Kaczawskich. Odmiana ta występuje głównie nad morzem i wzdłuż dużych rzek. Na Dolnym Śląsku znany znad Odry i z Kotliny Kłodzkiej (Zajac A. i Zajac M. 2001).

***Asperula tinctoria* L. (marzanka barwierska), V**

Pojezierze Gnieźnieńskie, 3 km na E od miejscowości Ryszewo (pow. żniński, woj. kujawsko-pomorskie), przy szosie Ryszewo-Niestronna, ATPOL: CC-74. Na skarpie na poboczu drogi, na skraju lasu mieszanego, zaobserwowano kilkadziesiąt pędów marzanki, *leg.* & *det.* B. Gierczyk, 25.05.2008.

Gatunek narażony na wyginięcie w Polsce, na terenie Wielkopolski uzyskał tę samą kategorię zagrożenia (Żukowski i Jackowiak 1995, Jackowiak et al. 2007). Z obszaru Pojezierza Gnieźnieńskiego podawany z kilku stanowisk historycznych i dwóch potwierdzonych w latach 90. (Chmiel 1985, 1993, 1997).

***Carex buxbaumii* Wahlenb. (turzyca Buxbauma), E**

Pojezierze Gnieźnieńskie, Nadleśnictwo Miradz, 1 km na SSW od miejscowości Ciecisko (pow. mogileński, woj. kujawsko-pomorskie), ATPOL: CC-87. W świetlistej dąbrowie obserwowano kilkaset pędów tego gatunku, *leg.* & *det.* B. Gierczyk, 20.05.2008.

C. buxbaumii podawana była dotychczas z Pojezierza Gnieźnieńskiego z dwóch stanowisk (Chmiel 1993). Już w 1995 uznana została za gatunek wymarły w Wielkopolsce (Żukowski i Jackowiak 1995). Aktualnie w tym regionie znana jest z 1 stanowiska (Czarna 1999, Sotek 2006), wpisana na Czerwoną Listę Roślin Naczyniowych z kategorią CR (Jackowiak et al. 2007).

***Carex ornithopoda* Willd. (turzyca ptasie łapki) [V]**

Jura Krakowsko-Częstochowska, Park Krajobrazowy Orlich Gniazd, 1 km na SSE od miejscowości Kusięta (pow. częstochowski, woj. śląskie), skałki Małe Towarne, ATPOL: DE-84. Kilkadziesiąt kępek turzycy ptasie łapki stwierdzono w nawapiennej murawie naskalnej, *leg.* & *det.* B. Gierczyk, 30.05.2008.

Gatunek występuje na licznych stanowiskach w południowo-wschodniej Polsce, z Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej znany z dwóch stanowisk, przy czym jedyne, potwierdzone w ostatnich latach, jest zlokalizowane w Ojcowskim PN, uznany na jej obszarze za zagrożony (Szelaąg 2000, Urbisz 2004).

***Carex transsylvanica* Schur (turzyca siedmiogrodzka)**

Bieszczady Zachodnie, Dolina Górnego Sanu, Bieszczadzki PN, 1 km na NWW od Beniowej (pow. bieszczadzki, woj. podkarpackie), ATPOL: GG-71. Kilkadziesiąt kępek turzycy siedmiogrodzkiej porastało kserotermiczną, przydrożną skarpgę, *vid.* M. Piątek, B. Gierczyk, 02.05.2007 & 01.05.2008.

Gatunek ogólnogórski, znany z szeregu stanowisk w Polsce południowo-wschodniej (Zajac 1996, Zajac A. i Zajac M. 2001, Oklejewicz et al. 2007). Z obszaru BdPN podany dotychczas raz, w 1965 roku z Ustrzyk Górnych (Jasiewicz 1965, Zemanek i Winnicki 1999).

***Centaurea diffusa* Lam. (chaber główkowaty)**

Szklary k. Ząbkowic Śląskich (pow. ząbkowicki, woj. dolnośląskie), nieczynna kopalnia niklu, ATPOL: BE-97. Na powierzchni około 0,3 ha, na piaszczystym dnie wyrobiska porośniętego brzozą, wierzbą i olszą, rosło kilkadziesiąt osobników, *leg.* J. Soboń, *det.* B. Gierczyk, 05.08.2007.

Gatunek znany z rozproszonych stanowisk na terenie Polski, rzadki. Z terenu Dolnego Śląska podawany na kilku lokalizacjach (Zajac A. i Zajac M. 2001).

***Chamaecitissus albus* (Hacq.) Rothm. (szczodrzeniec zmienny), R, CH**

Pląskowyż Jędrzejowski, między miejscowościami Łysaków pod Lasem i Diament (pow. jędrzejowski, woj. świętokrzyskie), ATPOL: EF-02. Kilkaset pędów rozwijało się w rowie przy asfaltowej drodze łączącej powyższe miejscowości, przecinającej las mieszany, bliskość przydrożnej kapliczki może wskazywać na antropogeniczny charakter stanowiska, *leg.* & *det.* B. Gierczyk, 19.06.2008.

Gatunek bardzo rzadki w kraju, znany wyłącznie z okolic Hrubieszowa (Fijałkowski 2001).

***Drosera rotundifolia* L. (rosiczka okrągłolistna), V, CH**

Pogórze Izerskie, okolice wsi Zalesie koło miejscowości Pasiecznik (pow. Iwówcecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: AE-58. Zaobserwowano dwie liczne populacje o łącznej powierzchni około 0,25 ha, na dwóch oddalonych od siebie o kilkaset metrów torfowiskach wysokich w kompleksie leśnym znajdującym się na NE od miejscowości, *vid.* J. Soboń, 16.06.2006.

Na regionalnej Czerwonej Liście Roślin Dolnego Śląska gatunek ten otrzymał kategorię VU (Kącki et al. 2003).

***Equisetum telmateia* Ehrh. (skrzyp olbrzymi), CH**

Pogórze Izerskie, góra Gniazdo koło Wlenia (pow. Iwówcecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: AE-59. Liczną populację skrzypu olbrzymiego zaobserwowano na źródliku w świerczynie, na powierzchni około 0,3 ha, *vid.* J. Soboń, 16.07.2007

Pogórze Izerskie, między Wleniem a Nielestnem, nad Bobrem (pow. Iwówcecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: AE-59. Na powierzchni około 0,1 ha, między korytem rzeki a torami kolejowymi stwierdzono liczne pędy tej rośliny, *vid.* J. Soboń, 16.07.2007.

Skrzyp olbrzymi jest gatunkiem wymienianym na Czerwonej Liście Roślin Naczyniowych Dolnego Śląska z kategorią VU (Kącki et al. 2003). Z Pogórza Izerskiego znany z pojedynczych stanowisk (Zajac A. i Zajac M. 2001).

***Helleborus viridis* L. (ciemniernik zielony)**

Góry Kaczawskie, Posepko k. Bystrzycy (pow. Iwówcecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: BE-50. Liczną populację ciemiernika zielonego stwierdzono w zbiorowisku łągowym, na powierzchni około 1 ara, *leg. & det.* J. Soboń, 31.03.2006.

Gatunek subatlantycko-śródziemnomorski, status stanowisk w Górach Kaczawskich nie jest do końca jasny - w XIX w. część z nich uważano za naturalne, aktualnie większość autorów przychyliła się do opinii o ich synantropijnym charakterze (Kącki et al. 2003). Znany z rozproszonych stanowisk zlokalizowanych w południowo-zachodniej części kraju, z największą ich koncentracją na obszarze Gór Kaczawskich, w dolinach potoków Ochotnica i Lipka (oraz ich dopływów), otrzymał kategorię zagrożenia VU. Odkryte stanowisko zlokalizowane jest około 3 km na N od znanych z literatury (Kwiatkowski 2003, Kwiatkowski 2006).

***Limosella aquatica* L. (namulnik brzegowy)**

Bieszczady Zachodnie, Dolina Górnego Sanu, Bieszczadzki PN, przy ścieżce dydaktycznej między Bukowcem a Beniową (pow. bieszczadzki, woj. podkarpackie), około 1 km od parkingu w Bukowcu, ATPOL GG-61. Występował bardzo licznie w wypełnionych wodą, gliniastych koleinach i zagłębieniach terenu koło dawnego miejsca składowania drewna, *vid.* B. Gierczyk, 01.05.2008.

Gatunek pospolity w dolinach rzecznych na terenie całej Polski (Zajac A. i Zajac M., 2001), znany z szeregu stanowisk w Dolinie Sanu (Oklejewicz et al. 2007). Nie podawany dotychczas z obszaru BdPN.

***Myosurus minimus* L. (mysiurek drobny), V**

Pogórze Kaczawskie, Radomiłowice (pow. Iwówceki, woj. dolnośląskie), ATPOL: BE-40. Na powierzchni 3 m², na wsięku na wilgotnym pastwisku obserwowano liczną populację mysiurka, *leg. & det.* J. Soboń, 04.05.2006.

Park Krajobrazowy im. Dezyderego Chłapowskiego, 750 m na SSW od wsi Rąbinek (pow. kościański, woj. wielkopolskie), ATPOL: BD-48, w wilgotnym obniżeniu pola uprawnego ze stagnującą wodą, na skraju łągu wiązowo-jesionowego, obserwowano kilkaset osobników tego gatunku, *leg. & det.* B. Gierczyk, 10.05.2008.

Mysiurek drobny jest rzadkim, ginącym w Polsce gatunkiem rosnącym na siedliskach wilgotnych, często wśród upraw. Z obszaru Gór i Pogórza Kaczawskiego notowany dotychczas na czterech stanowiskach, w tym na jednym współczesnym (Kwiatkowski 2003). Z obszaru Parku Krajobrazowego im. D. Chłapowskiego notowany kilkakrotnie (Gołdyn i in. 2002, 2005). Uznany za zagrożony na Dolnym Śląsku – LE, w Górach Kaczawskich – EN (Kącki et al. 2003, Kwiatkowski 2006).

***Orobanche alba* Stephan ex Willd (zaraza macierzankowa), CH**

Bieszczady Zachodnie, Bieszczadzki Park Narodowy, 1,5 km na NE od Wołosatego (pow. bieszczadzki, woj. podkarpackie), ATPOL: GG-70. Na suchej śródleśnej łące w dolinie potoku Zwir, zaobserwowano kilkanaście pędów w dwóch skupieniach, na *Thymus pulegioides* L., *vid.* B. Gierczyk, 13.07.2008.

Bieszczady Zachodnie, Bieszczadzki Park Narodowy, 1,5 km na NNE od Berehów Górnych (pow. bieszczadzki, woj. podkarpackie), E zbocza Połoniny Wetlińskiej, przy szosie do Nasicznego, ATPOL: FG-69. Cztery pędy zarazy macierzankowej obserwowano na stromej, skalistej skarpie przydrożnej, na *Thymus pulegioides* L., *vid.* B. Gierczyk, 10.08.2005.

Bieszczady Zachodnie, Bieszczadzki Park Narodowy, Berehy Górne (pow. bieszczadzki, woj. podkarpackie), skałki przy szosie do Ustrzyk Górnych, ATPOL: FG-69. Na murawie naskalnej tuż przy szosie, na *Thymus pulegioides* L. stwierdzono kilka pędów zarazy macierzankowej, *vid.* B. Gierczyk, 10.08.2005 & 10.07.2008.

Góry Sanocko-Turczańskie, między Zagórzem a Leskiem (pow. leski, woj. podkarpackie), obok zajazdu „U Kmity”, ATPOL: FG-25. W zaroślach na skraju lasu obserwowano kilka pędów pasożytujących na *Thymus* sp., *vid.* J. Soboń, *det.* B. Gierczyk, 11.07.2007.

Gatunek na terenie BdPN rzadki, znany z kilku stanowisk (Zemanek i Winnicki 1999).

***Orobanche elatior* Sutton (zaraza wielka), R, CH**

Jura Krakowsko-Częstochowska, 1 km na N od Kosmołowa (pow. olkuski, woj. małopolskie), ATPOL: DF-47. Kilka pędów zarazy wielkiej obserwowano na skraju lasu koło czerwonego szlaku turystycznego do Olkusza, na *Centaurea scabiosa* L., *vid.* B. Gierczyk, 06.09.2007.

Gatunek na obszarze Jury Krakowsko-Częstochowskiej bardzo rzadki, podawany dotychczas z 3 stanowisk, uznany za zagrożony na tym obszarze (Urbisz 2004).

***Orobanche flava* Mart. ex F.W. Schultz (zaraza żółta), CH**

Bieszczady Zachodnie, Bieszczadzki PN, przy czerwonym szlaku z Wołosatego na przełęcz Bukowską (pow. bieszczadzki, woj. podkarpackie), około 1 km przed przełęczą, 900 m n.p.m., ATPOL: GG-70. W zaroślach *Petasites* sp. obserwowano kilkanaście pędów zarazy żółtej, *vid.* J. Soboń & B. Gierczyk, 19.07.2006 & 08.07.2008.

Gatunek chroniony, znany z szeregu stanowisk w rejonach górskich, z obszaru BdPN podany dotychczas z 8 innych lokalizacji (Zemanek i Winnicki 1999, Zajac A. i Zajac M. 2006).

***Pedicularis sylvatica* L. (gnidosz rozesłany)**

Góry Izerskie, Jelenia Łąka na NW od Jakuszyc (pow. jeleniogórski, woj. dolnośląskie), 930 m n.p.m., ATPOL: AE-77. Na podmokłej łące znaleziono 1 kępkę gnidosza rozesłanego, *leg.* J. Soboń, *det.* Cz. Narkiewicz, 21.06.2008.

Gatunek rzadki w Polsce, na Czerwonej Liście Roślin Naczyniowych Dolnego Śląska wymieniany z kategorią EN (Kącki et al. 2003). Z Gór Izerskich podawany dotychczas z kilku stanowisk (Zajac A. i Zajac M. 2001).

***Rosa gallica* L. (róża francuska), V, CH**

Płaskowyż Jędrzejowski, między miejscowościami Łysaków pod Lasem i Diament (pow. jędrzejowski, woj. świętokrzyskie), ATPOL: EF-02. Liczne pędy obserwowano w przydrożnym rowie, około 200 m od zachodniej granicy lasu, stanowisko być może o charakterze antropogenicznym, *leg.* & *det.* B. Gierczyk, 19.06.2008.

Równina Wrocławska, Kamienny Grzbiet k. Jordanowa, 1 km na SEE od wsi Nasławice (pow. wrocławski, woj. dolnośląskie), ATPOL: BE-77. Róża francuska tworzy, wraz z różą dziką (*R. canina*), zwarte zarośla na wierzcholinie kamieniołomu, wśród muraw kserotermicznych, *leg.* & *det.* B. Gierczyk, 26.06.2005.

Gatunek podawany z licznych stanowisk, ostatnio ustępujący na całym obszarze Polski (Zajac A. i Zajac M. 2006). W wielu regionach wyginął całkowicie. Stanowisko z okolic Nasławic jest prawdopodobnie jedynym istniejącym spośród licznych, znanych z Masywu Ślęży i okolic (Zieliński 2001). Na czerwonej liście roślin naczyniowych Dolnego Śląska ujęty z kategorią VU (Kącki et al. 2003).

***Rosa multiflora* Thunb. (róza wielokwiatowa)**

Poznań (pow. Poznań, woj. wielkopolskie), Uroczysko Marcelin, 200 m na NEE od ul. Cmentarnej, 800 m na NW od ul. Kiemliczów, ATPOL: BD-08. Na lewym brzegu Strumienia Junikowskiego, 1 krzew róży wielokwiatowej stwierdzono na skraju lasu mieszanego, w zaroślach czeremchy amerykańskiej (*Padus serotina*), leg. & det. B. Gierczyk, 26.06.2004.

Gatunek uprawiany, czasem dziczejący, na terenie Poznania znany dotychczas z 3 innych stanowisk (Jackowiak 1993).

***Rosa tomentosa* Sm. (róza kutnerowata)**

Góry Kaczawskie, 1 km na E od miejscowości Mysłów (pow. jaworski, woj. dolnośląskie), kamieniołom Mysłów-Sobocin, ATPOL: BE-61. Na wapiennej skarpie przy wjeździe do kamieniołomu zaobserwowano 1 dorodny krzew róży kutnerowatej, leg. J. Soboń & B. Gierczyk, det. B. Gierczyk, 04.10.2008.

Gatunek znany z rozproszonych stanowisk na terenie całego kraju, w Górach Kaczawskich uznany za krytycznie zagrożony, aktualnie znany na tym terenie z jednego stanowiska koło Ostrzycy Proboszczowieckiej (Kwiatkowski 2006).

***Rosa villosa* L. (róza jabłkowata)**

Okazy *R. villosa* odpowiadające opisowi morfotypu wyróżnianego przez niektórych autorów w randze osobnego gatunku – *Rosa mollis* Sm. (róza miękka) znaleziono na przydrożu w miejscowości Lipka k. Lipy na północnym skraju Lasu Obornickiego (pow. obornicki, woj. wielkopolskie), ATPOL: BC-67. Kilka krzewów rozwijało się pod okapem sosen, na piaszczystej skarpie, leg. & det. B. Gierczyk, 01.06.2008.

Pogórze Kaczawskie, 800 m na E od Bystrzycy (pow. lwówecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: BE-50. Na poboczu drogi śródpolnej obserwowano 4 krzewy róży jabłkowej, leg. & det. J. Soboń, 21.08.2008.

Pogórze Kaczawskie, 1 km na SEE od Bystrzycy (pow. lwówecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: BE-50. Na ugorze, na skraju grądu i łągu obserwowano 10 krzewów tego gatunku, leg. J. Soboń, det. B. Gierczyk, 13.06.2006.

Gatunek podawany z obszaru Gór i Pogórza Kaczawskiego kilkakrotnie sprzed II wojny światowej, obecnie uznany za wymarły na tym terenie (Kwiatkowski 2006). W Polsce znany z wielu stanowisk. Rozmieszczenie *Rosa mollis* na terenie kraju nie jest dobrze poznane, z północnej Wielkopolski nie była podawana (Popek 2002).

***Rosa virginiana* Herrm. (róza wirginijska)**

Poznań, Lasy Komunalne, S brzeg Jeziora Rusalka, na wysokości POSiR Rusalka (pow. Poznań, woj. wielkopolskie), ATPOL: BD-08. Kilkadziesiąt krzewów róży wirgi-

nijskiej stwierdzono w zaroślach nadbrzeżnych oraz przy drodze otaczającej jezioro, *leg. & det.* B. Gierczyk, 19.06.2005 & 01.06.2008.

Gatunek uprawiany, czasem dziczejący, z obszaru miasta Poznania znany dotychczas z jednego stanowiska (Jackowiak 1993).

***Rubus allegeniensis* Porter (jeżyna alegeńska)**

Kotlina Jeleniogórska, Jelenia Góra, Os. Orle, przy przystanku PKP (pow. Jelenia Góra, woj. dolnośląskie), ATPOL: AE-79. Kilkadziesiąt pędów stwierdzono w zaroślach na skraju torowiska, *leg. & det.* B. Gierczyk, 07.08.2008

Gatunek północnoamerykański, gdzieniegdzie uprawiany i dziczejący, znany z nielicznych, rozproszonych stanowisk na terenie kraju (Zieliński 2004), z obszaru Sudetów Zachodnich znany wyłącznie z jednego stanowiska na Pogórzu Kaczawskim (Kwiatkowski 2006).

***Rubus laciniatus* Willd. (jeżyna wcinanolistna)**

Równina Wrzesińska, okolice miejscowości Skrzyżki (pow. poznański, woj. wielkopolskie), ATPOL: BD-19. Krzewy jeżyny wcinanolistnej tworzyły zwarte zarośla przy śródleśnej drodze, którą prowadzi czarny szlak turystyczny do Kórnik, *leg. & det.* B. Gierczyk, 22.08.2007.

Góry Kaczawskie, 1 km na SE od Bystrzycy (pow. lwówecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: BE-50. Na skraju świerczyny, niedaleko stawu znaleziono 1 krzew jeżyny wcinanolistnej, *leg. & det.* J. Soboń, 09.05.2006.

Góry Kaczawskie, Wleń, N część miasta, skalista skarpa nad Bobrem (pow. lwówecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: AE-59. W kwaśnej dąbrowie znaleziono jeden krzew, *leg. & det.* J. Soboń, 22.07.2006.

Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka, 1 km na S od miejscowości Sławica-Letni-sko, (pow. wągrowiecki, woj. wielkopolskie), ATPOL: CC-80. Klika niewielkich krzewów jeżyny wcinanolistnej rosło w lesie sosnowym na E od niebieskiego szlaku turystycznego, *leg.* M. Wójtowski & B. Gierczyk, *det.* B. Gierczyk, 16.07.2007.

Gatunek niewiadomego pochodzenia, uprawiany i dziczejący. Dotychczas podawany z nielicznych, rozproszonych stanowisk na terenie kraju. Ekspansywny, w ostatnim okresie stwierdzany na nowych stanowiskach (Zieliński 2004). Nie notowany z okolic Poznania oraz Gór Kaczawskich.

***Stellaria pallida* (Dumort) Piré (gwiazdnica błada)**

Gatunek obserwowany na licznych stanowiskach w Poznaniu (pow. Poznań, woj. wielkopolskie), ATPOL: BD-08, na siedliskach ruderalnych na przydrożach, skwerach i w ogrodach przy ulicach: Grunwaldzkiej, Budziszyńskiej, Kamiennogórskiej, Juni-

kowskiej, Cmentarnej, Dziewińskiej, Smoluchowskiego, Jeleniogórskiej, na wszystkich stanowiskach liczny, *leg. & det.* B. Gierczyk, 00.04.2008-00.05.2008.

Gatunek uznawany za rzadki w Polsce (Towpasz 1992, Popiela 1997). Na terenie Wielkopolski otrzymał kategorię zagrożenia R (Żukowski i Jackowiak 1995). Z terenu Poznania podawany tylko ze stanowiska historycznego (Jackowiak 1993). Prawdopodobnie jest to gatunek częsty, lecz przeoczany lub nie rozróżniany od *S. media* (L.) Vill. (Czarna 2005).

***Teucrium scorodonia* L. (ożanka nierównoząbkowa)**

Pogórze Kaczawskie, 2 km na W od Górczycy (pow. lwówecki, woj. dolnośląskie), ATPOL: AE-49. Liczną populację ożanki nierównoząbkowej stwierdzono w kwaśnej dąbrowie na powierzchni 5 arów, *leg.* J. Soboń, *det.* B. Gierczyk, 10.07.2006.

Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka, 1 km na E od leśniczówki Łopuchówko (pow. poznański, woj. wielkopolskie), ATPOL: CC-80. Kilkadziesiąt osobników tego gatunku obserwowano na śródleśnych, nasłonecznionych, piaszczystych drogach w lasach mieszanych i iglastych, w sąsiedztwie dębów, sosen, brzoź i grabów, *leg. & det.* B. Gierczyk, 22.06.2008.

Gatunek dotychczas nie podawany z Gór Kaczawskich i okolic Poznania. Na Czerwonej Liście Roślin Naczyniowych Dolnego Śląska wymieniany z kategorią zagrożenia DD, na Czerwonej Liście Roślin Naczyniowych Wielkopolski – z kategorią LC (Kącki et al. 2003, Jackowiak et al. 2007).

***Trifolium incarnatum* L. (koniczyna krwista)**

Wielkopolska, między Krosnem a Krosinkiem k. Mosiny (pow. poznański, woj. wielkopolskie), ATPOL: BD-28. Kilkaset osobników koniczyny krwistej stwierdzono w uprawach zbożowych i nieużytkach nad Kanałem Mosińskim, *leg. & det.* B. Gierczyk, 24.05.2008.

Ten rzadki egrazjofit nie ma współczesnych stanowisk na terenie Wielkopolski, w okolicach Mosiny znajdowany kilkakrotnie do połowy XX wieku (Żukowski et al. 1995).

***Veratrum nigrum* L. (ciemniężca czarna), CH**

Padół Zamojski, 1,5 km na SE od wsi Kąty II, koło przysiółka Wymysłówka (pow. zamojski, woj. lubelskie), ATPOL: GE-82. Kilkadziesiąt pędów ciemiężcy czarnej zaobserwowano w silnie zdegenerowanej świetlistej dąbrowie. Siedlisko jest silnie ocienione przez korony drzew i mocno rozwiniętą warstwę krzewów, w efekcie tylko nieliczne osobniki ciemiężcy wydają kwiaty, *vid.* B. Gierczyk, 04.08.2007.

Gatunek krytycznie zagrożony, w ostatnich latach potwierdzony na 4 stanowiskach (Kucharczyk 2001, Piękoś-Mirkowa i Mirek 2006). Omawiana lokalizacja znaj-

duje się około 1,2 km na N od ostoi „Kąty” (PL009), na obszarze której występuje ten gatunek.

Podsumowanie

W pracy przedstawiono 40 nowych stanowisk 28 gatunków roślin chronionych w Polsce, uznanych za zagrożone w kraju lub regionie oraz gatunków rzadkich, nie znanych wcześniej z danego obszaru. Na szczególną uwagę zasługuje odszukanie nowych populacji ciemiężycy czarnej, róży francuskiej, szczodrzeńca zmiennego, turzycy Buxbauma i dzwoniecznika wonnego – gatunków bardzo rzadkich i zagrożonych, znanych zaledwie z pojedynczych współczesnych stanowisk.

Podziękowania

Autorzy dziękują dr Annie Kujawie za cenne uwagi.

LITERATURA

- CHMIEL J. 1985. Nowe i rzadsze gatunki we florze południowo-wschodniej części Pojezierza Gnieźnieńskiego. *Bad. Fizjogr. Pol. Zach.* B 36: 161-168.
- CHMIEL J. 1993. Flora roślin naczyniowych wschodniej części Pojezierza Gnieźnieńskiego i jej antropogeniczne przeobrażenia w wieku XIX i X. Cz. II. Atlas rozmieszczenia roślin. *Pr. Zakł. Takson. Rośl. UAM Pozn.* 1. Wydawnictwo Sorus, Poznań.
- CHMIEL J. 1997. Nowe i rzadsze gatunki we florze wschodniej części Pojezierza Gnieźnieńskiego. *Bad. Fizjogr. Pol. Zach.* B 46: 107-129.
- CZARNA A. 1999. Materiały do flory naczyniowej Lasu Taczanowskiego koło Pleszewa. *Bad. Fizjogr. Pol. Zach.* B 48: 111-134.
- CZARNA A. 2005. *Stellaria pallida* (Dumort.) Pieré in the town of Książ Wielkopolski (Western Poland). *Rocz. AR Pozn. CCCLXXIII, Bot.-Stec.* 9: 31-37.
- FIJAŁKOWSKI D. 2001. *Chamaecytisus albus* (Hacq.) Rothm. – szczodrzeniec zmienny. In: KAŻMIERCZAKOWA R., ZARZYCKI K. (Eds.) *Polska Czerwona Księga Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe*. W. Szafer Instytut of Botany, PAN, Kraków: 213-214.
- GOŁDYN H., ARCZYŃSKA-CHUDY E., KUJAWA A., JEZIERSKA-MADZIAR M. 2002. Flora segetalna Parku Krajobrazowego im. Gen. D. Chłapowskiego. *Acta Agrobot.* 56(2): 167-181.
- GOŁDYN H., KUJAWA A., ARCZYŃSKA-CHUDY E., JEZIERSKA-MADZIAR M., SOBCZYK D. 2005. Materials on the flora of vascular plants of the General Dezydery Chłapowski Landscape Park. *Rocz. AR Pozn. CCCLXXII, Bot.-Stec.* 8: 55-71.
- JACKOWIAK B. 1993. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Poznaniu. *Pr. Zakł. Takson. Rośl. UAM Pozn.* 2. Poznań.
- JACKOWIAK B., CELKA Z., CHMIEL J., LATOWSKI K., ŻUKOWSKI W. 2007. Red list of vascular flora of Wielkopolska (Poland). *Biodiv. Res. Conserv.* 5-8: 95-127.

- JASIEWICZ A. 1965. Rośliny naczyniowe Bieszczadów Zachodnich. Monogr. Bot. 20: 1-338.
- KĄCKI Z., DAJDOK Z., SZCZĘŚNIAK W. 2003. Czerwona Lista Roślin Naczyniowych Dolnego Śląska. In: KĄCKI Z. (Ed.) Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska. Instytut Biologii Roślin, UWr i Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „Pro Natura”, Wrocław: 9-65.
- KUCHARCZYK M. 2001. *Veratrum nigrum* L. – ciemiężca (ciemierzycza) czarna. In: KAŻMIER-CZAKOWA R., ZARZYCKI K. (Eds.) Polska Czerwona Księga Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. W. Szafer Instytut of Botany, PAN, Kraków: 412-414.
- KWIATKOWSKI P. 2003. Ciemiernik zielony *Helleborus viridis* L. w Górach Kaczawskich. Przyr. Sud. Zach. 6: 3-12.
- KWIATKOWSKI P. 2006. Current state, separateness and dynamics of vascular flora of the Góry Kaczawskie (Kaczawy Mountains) and Pogórze Kaczawskie (Kaczawa Plateau). I. Distribution atlas of vascular plants. W. Szafer Instytut of Botany, PAN, Kraków.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. In: MIREK Z. (Eds.) Biodiversity of Poland 1. W. Szafer Instytut of Botany, PAN, Kraków: 1-442.
- PIĘKOŚ-MIRKOWA H., MIREK Z. 2006. Flora Polski. Rośliny chronione. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- OKLEJEWICZ K., GUTKOWSKA B., KRAWCZYK R., NOBIS A., TRĄBA C., WOLAŃSKI P. 2007. Materiały florystyczne doliny Sanu. Fragm. Flor. Geobot. Pol. 14(1): 27-39.
- POPEK R. 2002. Róże dziko rosnące Polski. Klucz-Atlas. Plantpress Sp. z o.o. & Ryszard Popek, Kraków.
- POPIELA A. 1997. The distribution of *Stellaria pallida* (Caryophyllaceae) in Poland. Fragm. Flor. Geobot. 42(2): 355-360.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną. Dz. U. Nr 168 (2004), poz. 1765.
- SOTEK Z. 2006. The distribution of *Carex buxbaumii* Wahlenb. in Poland. Acta Soc. Bot. Pol. 75(4): 293-296.
- SZELĄG Z. 2000. Materiały do flory Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Fragm. Flor. Geobot. Pol. 7: 93-103.
- TOWPASZ K. 1992. *Stellaria* L., Gwiazdniaca. In: JASIEWICZ A. (Ed.) Flora Polski. Rośliny naczyniowe. T. III. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków: 277-283.
- URBISZ A. 2004. Konspekt flory roślin naczyniowych Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (Eds.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków.
- ZAJĄC M. 1996. Mountain vascular plants in the polish lowlands. Pol. Bot. Stud. 11: 1-92.
- ZARZYCKI K., SZELĄG Z. 2006. Red list of vascular plants in Poland. In: MIREK Z., ZARZYCKI K., WOJEWODA W., SZELĄG Z. (Eds.) Red list of plants and fungi in Poland. W. Szafer Instytut of Botany, PAN, Kraków: 11-20.
- ZEMANEK B., WINNICKI T. 1999. Rośliny naczyniowe Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Monografie Bieszczadzkie T. III. Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Bieszczadzkiego Parku Narodowego, Ustrzyki Dolne.

- ZIELIŃSKI J. 2001. *Rosa gallica* L. – róża francuska. In: KAŹMIERCZAKOWA R., ZARZYCKI K. (Eds.) Polska Czerwona Księga Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. W. Szafer Instytut of Botany, PAN, Kraków: 195-196.
- ZIELIŃSKI J. 2004. The genus *Rubus* (*Rosaceae*) in Poland. Pol. Bot. Studies 16: 1-300.
- ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. 1995. Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce. In: ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. (Eds.) Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski. Pr. Zakł. Takson. Rośl. UAM Pozn. 3. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań: 9-96.
- ŻUKOWSKI W., LATOWSKI K., JACKOWIAK B., CHMIEL J. 1995. Rośliny naczyniowe Wielkopolskiego Parku Narodowego. Pr. Zakł. Takson. Rośl. UAM Pozn. 4. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

Adres autorów:

Błażej Gierczyk
Wydział Chemii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
ul. Grunwaldzka 6, 60-780 Poznań
e-mail: hanuman@amu.edu.pl

Jacek Soboń
Os. Południowe 5
59-610 Wleń